

EL VENT de GARBÍ

per
Josep M.ª Pla i Dalmàu

Anem a referir-nos al vent que amb més freqüència es registra en la costa meridional de les terres gironines: el Vent de Garbí.

1. — Direcció del Garbí.

La direcció d'aquest vent és, exactament, S.SW.-N.NE., o sigui que ens arriba «del mar» i queda comprès entre les direccions del vent del Sud conegut per «Migjorn» i el vent del SW. que anomenem «Lleveig».

És corrent confondre el Garbí amb el Lleveig, però la realitat és que són vents diferents, àdhuc en el seu règim habitual.

En el tercer quadrant hi tenim, doncs, els següents vents:

Migjorn:	vent del S.	(180°)
Garbí:	» » S.SW.	(202°)
Lleveig:	» » SW.	(225°)
Ponent:	» » W.	(270°)

2. — El nom de «Garbí».

Vora la costa de Tuníssia, a unes 15 milles d'Sfax, hi ha un grup d'illes que tenen el nom col·lectiu de Kerkennach. L'illa més occidental d'aquest conjunt insular —que no ens atrevim a qualificar d'arxipèlag perquè són illes de superfície molt reduïda— és la Illa de Garbí (o de Gharbi).

Encara, a Líbia hi ha una vall uadí, enclavada en la regió de Fezan, al Nord de la Hamada de Murzuk, que s'estén des de Tektartiba a l'Est del desert de Taita; aquesta vall també porta el nom de Garbí (o de Gharbi).

Es va creure que el vent que comentem, el nostre Garbí, rebia aquest nom per considerar que provenia d'aquella illa o d'aquella vall. Inclús l'hàbit de dir-ne textualment «vent de Garbí» semblava que, d'antic, i essent el nostre poble ancestralment molt mariner, en posar-li aquest nom es volia significar tal procedència.

Però això seria una inexactitud car tant l'illa com la vall esmentades no cauen al nostre S.SW., sinó al S.SE. o al SE.

L'origen del nom de Garbí s'ha de buscar en la llengua àrab; Garbí, pels aràbics, significa senzillament «occidental», de manera que la citada Illa de Garbí reb aquest nom perquè és la més occidental de les que integren el grup de les Kerkennach; la vall de Tuníssia també té aquest nom per a significar que és la regió occidental d'aquella terra Nord-africana; i els moros varen donar el nom de Al Garve (que deriva de Garbí) a l'extrem Sud-occidental de la Península Ibèrica, regió avui portuguesa.

«Vent de Garbí» vol dir que és un vent que ve d'Occident; no és un vent de l'Oest; per a designar un corrent eòlic que es consideri provinent d'aquest punt de la Rosa dels Vents, ja tenim el terme «Ponent»; demés, com ja hem indicat, tenim el nom «Lleveig» per a significar el vent SW. En dir «Vent de Garbí» fem una el·lipse de «Sud», de manera que el nom complet seria «Vent de Garbí del Sud» («Vent de Garbí de Migjorn»); o sigui que equivaldria a «Vent occidental del Migjorn».

En àrab existeix una altra paraula equivalent a «posta de Sol»: «Magreb»; per aquest motiu es denomina Magreb l'extrem occidental del territori marroquí.

3. — Causes que determinen el Garbí.

Tot vent es produeix degut al fet que, entre dos punts geogràfics, s'hi registra una diferència de pressió atmosfèrica i s'estableix, entre ells, un corrent d'aire que tendeix a nivellar aquestes diferències de pressió. Les causes que determinen les alludides diferències recauen, de manera especial, en factors tèrmics, però en la direcció dels corrents d'aire, o sigui dels vents, també hi intervenen altres factors com, per exemple, en els alisis, la rotació de la Terra. Pel que fa referència als vents variables, s'ha de remarcar que, en l'hemisferi Nord, solen girar sempre en el sentit del rellotge, tal com s'experimenta també en els remolins eòlics. Les causes determinants dels vents són, doncs, inicialment, tèrmiques, però complexes.

Quan en l'atmosfera de la nostra costa no s'hi registren vents forts deguts a les contingències generals determinants de la climatologia, circumstàncies que afecten a mils de quilòmetres quadrats, de l'Atlàntic al Tirrè, i d'Islàndia al Sahara...), llavors les diferències tèrmiques ambientals de les terres costeres amb les de les zones més properes —degudes principalment a la insolació i a les diferències de calor específic del mar i de la terra ferma—, modifiquem quelcom llurs pressions atmosfèriques i es produeixen els suaus corrents d'aire que coneixem per «brises»: «brisa de mar» o «marinada», en direcció mar-terra, que bufa durant el dia, i «brisa de terra» o «terral», que transcorre en direcció contrària durant la nit. Teòricament, aquests suaus corrents eòlics haurien de seguir en una direcció perpendicular a la costa, però les realitats geogràfiques (oroogràfiques, en primer terme) ho modifiquen molt sensiblement.

En la nostra costa, i de manera més freqüent durant l'estiu, el vent de tipus «brisa de mar» que es produeix molts dies, i als voltants de les nou del matí (hora natural) bufa en direcció NE.-SW., és conegut per Gregal (vent de Grè-

cia); la direcció d'aquest vent sí que coincideix, en general, amb la perpendicularitat a la costa, com hem comentat.

Més tard, com que la diferència de pressió que havia determinat el corrent eòlic referit ha quedat molt minimitzada, és a dir, les pressions s'han anat nivellant, el vent va cedint fins a *parar-se*.

Però, al mateix temps i per altra part, la terra va escalfant-se progressivament per la insolació que reb en el transcurs de les hores matinals, amb el qual la capacitat de «tiratge» vertical o ascensional de l'atmosfera que correspon a la part de terra, s'incrementa, augmentant l'atracció de les masses d'aire fred de l'ambient marítim cap aquesta part abans esmentada; llavors, com les diferències de pressió que motivaren el Gregal ja han quedat nivellades, les masses d'aire de les zones més meridionals són atretes, tal com és natural que es produeixi. D'aquesta forma, quasi cada dia, sorgeix el vent de Garbí. Sol dir-se que els vents suaus de les marinades de la nostra costa giren amb el Sol, o sigui que comencen al matí essent Gregal, a migdia paren i, poc després, tomben, incidint en direcció S.SW.-N.NE., o sigui en la característica del Garbí.

I en caure la tarda, «el Garbí se'n va a dormir»; després entrarà «brisa de terra», perquè l'atmosfera marina és llavors més calenta que la que cobreix la terra litoral, i pels mateixos motius, la brisa va de terra a mar (**terral**).

La causa de la direcció del Garbí darrerament indicada, no coincideix amb la vertical a la costa, i no és certament simple; ja hem indicat abans que els factors determinants dels vents —i entre ells la seva direcció—, són sempre complexos: per una part, com que no es tracta d'un vent fort, el corrent pert intensitat amb rapidesa; això és evident, ja que a mida que anem seguint la costa gironina cap al Nord, el Garbí resulta una ventolina menys moguda. Aquesta pèrdua d'intensitat fa que el compinent que pugui derivar de la rotació de la terra desviï quelcom el vent en direcció cap el NE., de manera que, llavors, semblarà que la seva procedència correspongui a quelcom més a l'Oest del propi Sud; no obstant, la curta extensió de la nostra costa —menys de 200 Km.—, no permet que el factor rotació influeixi massa en desviar el vent ja que els radis terrestres que corresponen a un cap i a l'altre del nostre litoral tenen pràcticament la mateixa longitud.

Altres factors fisiogràfics poden cooperar en la desviació eòlica que comentem: ens referim, ara, als que poden derivar-se de l'oroografia de la cadena litoral catalana; aquesta serralada, en rebre vent del Sud, el desvia quelcom cap al NE. degut a la inclinació o angle que forma el relleu de referència amb la línia dels meridians; aquesta desviació es produeix

també, en forma equivalent, en l'orientació que experimenten els terrals, i és causa, per exemple, que el clima de Mataró, degut a l'entrada d'aire fresc del Montseny per la vall d'Argentona, sigui sempre menys calurós que el de les poblacions properes del mateix Maresme.

A la província de Girona el Garbí s'hi filtra per les contextures fisiogràfiques de les regions costeres: per la vall del riu Tordera penetra cap a la part meridional de la comarca de la Selva; quelcom més al Nord, després d'incidir sobre les muntanyes que delimiten la costa de Tossa de Mar a Sant Feliu de Guíxols, el vent xoca amb les Gavarres i s'escola cap al Gironès, entrant pel congost del cementiri de Girona i per Palau Sacosta, seguint vers la plana de Salt, travessant el riu Ter en direcció a Canet d'Adri i Rocacorba. També, més al Nord, encara, el vent es desvia en direcció al Baix Empordà per conduir-lo així els relleus que existeixen entre Palamós i el Cap de Sant Sebastià. Finalment, l'Estartit li ofereix el gran respatllor de la muntanya de Santa Caterina, de Torroella de Montgrí.

4. — Les Garbinades.

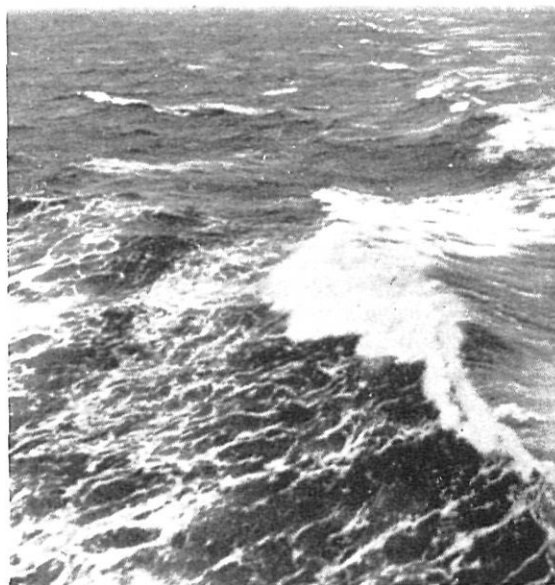
A vegades, el vent que incideix en la nostra costa i que prové del S.SW., no és pas una brisa suau, sinó, al contrari, és un vent impetuós; llavors li donen el nom de «Garbinada».

Quan es produeix una Garbinada, els factors eòlics determinants no són de tipus periòdic, sinó ocasional, derivats de les condicions meteorològiques del moment i que, com hem dit abans, afecten zones amples, de molts quilòmetres quadrats.

A l'hemisferi Nord i com a conseqüència de la rotació de la Terra, els focus ciclònics o de baixa pressió —borrasques— donen origen a vents, la trajectòria dels quals ve a ésser oposada al moviment de les agulles del rellotge; els anticiclons determinen camins oposats.

Per això, quan un focus ciclònic amb centre més o menys en el Cantàbric, influeix sobre la nostra meteorologia, les isòbares determinen corrents d'aire que prenen la direcció S.SW.-N.NE.; i també es produeix un efecte semblant, però d'origen contrari, quan el focus és anticiclònic i ha passat, aproximadament, sobre Gibraltar i es troba ja cap al Sud de Sardenya.

El focus anticiclònic entre Gibraltar i Sardenya no és altre que l'anticicló subtropical al qual corresponen els nuclis anticiclònics del Sahara i de les Açores. En referència al del Sahara, devem observar que la cosa és certament problemàtica, car tractant-se d'un anticicló, a

Mar de Garbí.

igual gradient isobàric que el d'una borrasca, els vents resulten de menor intensitat.

La potència de les Garbinades està en funció de les característiques isobàriques (proximitat i diferències de pressió entre elles, etc.).

5. — Els «escumalls» típics del Garbí.

El Garbí corresponent al règim de brises que produeix ones de poc relleu, però certament són ones agitadaes per les forces eòliques; les Garbinades agiten molt més les aigües del mar; formen ones curtes, encrespades, garbuig hídric més accentuat en les proximitats de la costa.

L'altura i freqüència de les ones és directament proporcional a la força del vent, a l'extensió marina on hi repercuteix i al temps de la seva duració.

Unes milles mar endins, les aigües queden molt menys revolucionades.

En les Garbinades les ones es cargolen, es succeeixen amb marcada irregularitat de ritme i d'intensitat, i es coronen amb blancs escumalls.

Quan el vent incideix sobre la superfície del mar, per fregadís, arrossega molècules de la superfície lliure de les aigües; aquestes, degut a atracció elèctrica o a la viscositat, s'emporten les partícules líquides que estan en contacte amb aquelles, però l'adherència provoca, també, que aitals partícules actuïn com a resistents al desplaçament; la inèrcia de les primeres, o sigui de les partícules de la super-

fície, determina una resultant ascensional, de la qual es deriven la producció de «rompents» o «escumalls»; i la irregularitat del vent, la forma ratxajada de produir-se, es tradueix en una falta d'uniformitat tant en el ritme com en l'altura de les ones.

Aquest és el tipus d'onades que es produeix sota el «Vent de Garbí»; no són pas, doncs, ones llargues, de ritme i altura regular, com les post-eòliques típiques del mar de fons.

El xoc de l'aigua produït pel va i ve de les onades, lliura als vents vertadera «pols» d'aigua, o sigui una infinitat de gotetes microscòpiques que el Garbí cuida de difondre per l'atmosfera, fet que pot comprovar-se mitjançant l'espectroscopi amb el qual es copsa, fins a certes altures, la presència de la típica ratlla del sodi, la qual no apareixeria si el ruixim de l'aigua del mar no hi portés micro-partícules de sal, les quals, pel seu volum, i aquest en relació a la massa, floten perfectament en el sí de les gotes que produeixen els escumalls. Aquestes micro-partícules, quan es sedimenten en els nostres llavis, donen la sensació de «salabor» que gaudim quan quedem embolcallats per l'atmosfera del Garbí.

No cal dir que els escumalls contribueixen moltíssim a humitejar l'atmosfera, humitat que augmenta la capacitat calòrica de l'ambient i exalta la seva conductibilitat.

6. — Efectes del Garbí en les persones.

Per la humitat i altres factors físico-químics que caracteritzen el Garbí (en especial la ionització de l'atmosfera amb marcat sentit positiu - ions d'hidroni), aquest vent ha influït, influeix i influirà en la manera d'ésser de la gent que viu en la part oriental de les terres gironines, gent oberta, imaginativa, acollidora, simpàtica i noble.

El Garbí aporta marcada humitat i sensació de frescor, calma la sed i aminora la gana, ens provoca nerviosismes, estats d'ansietat i, àdhuc, a vegades, augmenta l'agresivitat; incrementa ficticiament l'eufòria per a conduir-nos, per últim, en un agradable estat de post-tracció, com l'esgotament nirvànic.

Malgrat tot, nosaltres estem acostumats al Garbí, perquè és un element integrant del nostre «hàbitat»; és un vent que ens agrada.

I per això fem nostres els versos del poeta:

Només voldria trobar
el Garbí sempre de cara,
de bat a bat de l'espai...
i que no s'acabés mai
el fresc airet de la tarda...

(*) Aquest article es complementa amb el treball del mateix autor publicat en el «Butlletí del Col·legi de Metges de Girona» (núm. 77, 1er trimestre 1979), titulat «Influències del vent de Garbí en la fisiologia i en els temperaments humans».